

KONFERENCE

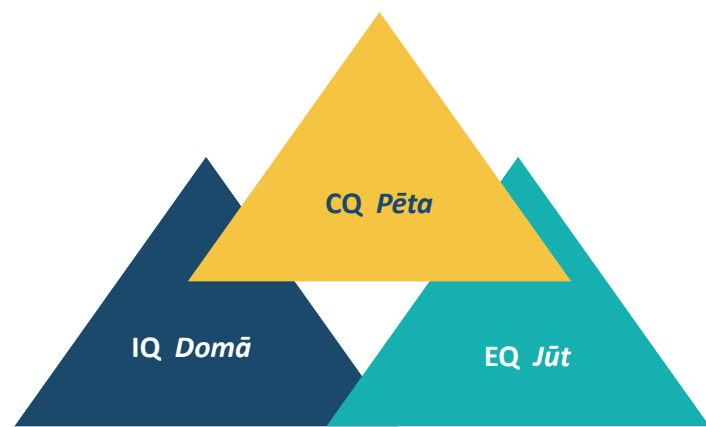
Profesionālā izglītība Latvijas konkurētspējai

Domāšanas prasmju attīstība kā pamats mūsdienu izglītībai MI laikmetā

Jānis Ošlejs

2026. gada septembris

VEDUMS MI LAIKMETĀ

MI tiek patiesi iespējots, ja tā spēku (IQ)

cilvēks ievirza ar CQ un rezultātus izvērtē ar EQ

IQ — INTELEKTA KOEFICIENTS

- Loģika
- Analīze
- Ātrums
- Optimizācija
- Atbildes

ŠEIT MI IR PĀRĀKS

EQ — EMOCIONĀLAIS KOEFICIENTS

- Empātija
- Uzticēšanās
- Saikne
- Emociju regulācija
- Jēga

ŠEIT VĒL PĀRĀKI IR CILVĒKI

CQ — ZINĀTKĀRES KOEFICIENTS

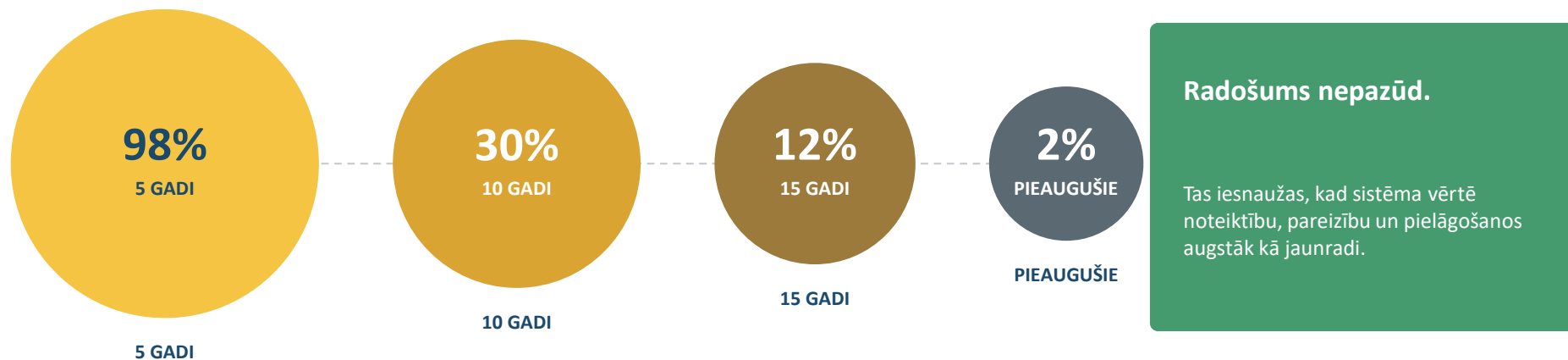
- Zinātkāre
- Iztēle
- Modeļu atpazīšana
- Komforts nenoteiktībā
- Izpratne pirms pilnas skaidrības

CILVĒKA PRIEKŠROCĪBA, KO MI NEAIZSTĀS

DŽORDŽA LENDA (GEORGE LAND) PLAŠI CITĒTAIS RADOŠUMA PĒTĪJUMS

Mēs piedzimstam radoši — un izglītība mums to atņem.

Rezultāts "radošā gēnija" līmenī diverģentās domāšanas testā

MI laikmetā CQ atmodināšana ir ļoti svarīgs līdera uzdevums.

Avots: George Land, "The Failure of Success", TEDxTucson — [youtube.com/watch?v=ZfKMq-rYtnc](https://www.youtube.com/watch?v=ZfKMq-rYtnc)

MI daudzkāršo mūsu IQ.

**Taču mūsu veiksmi, pielietojot MI,
noteiks EQ un CQ.**

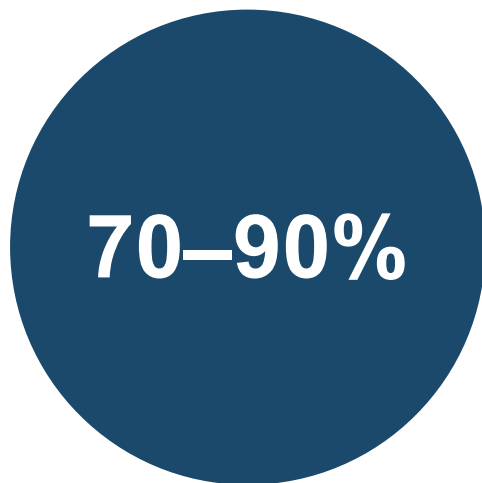
“MI reizina zināšanas. Cilvēka viedums ir izlemēt, ko ir vērts reizināt.”

— Amber Allen

I. KĀPĒC MI LAIKMETĀ IZŠĶIROŠI IR CQ UN EQ

Profesionālajās skolās ir jā māca inovāciju radīšanas prasme, ne tikai iemācīta darba atkārtošana

Ilgtermiņā ekonomisko izaugsmi nosaka inovācijas, nevis kapitāls vai darbaspēks.

INOVĀCIJAS

nevis

KAPITĀLS UN DARBASPĒKS

Avots: Robert Solow, Nobela prēmijas laureāts ekonomikā

JĀNIS OŠLEJS

Valsts konkurētspēju nosaka radošums

- Lēts darbaspēks un zemi nodokļi NAV galvenais nosacījums globālai konkurētspējai
- Valsts radošuma jeb inovāciju potenciāls IR izšķirošs nosacījums globālai konkurētspējai
- Valstis attīstās, nepārtraukti pārkārtojot savu saimniecību caur inovācijām — “radošo nojaukšanu”

***Latvija neattīstās, jo
nerealizē savus
cilvēkresursus.***

I. KĀPĒC MI LAIKMETĀ IZŠĶIROŠI IR CQ UN EQ

Radošums — vissvarīgākā līderu kompetence

“Radošums ir vissvarīgākā nākotnes līderu kompetence.”

— IBM, uzņēmumu vadītāju aptauja visā pasaulē

Avots: IBM globālā uzņēmumu vadītāju aptauja

I. KĀPĒC MI LAIKMETĀ IZŠĶIROŠI IR CQ UN EQ

CQ paredz panākumus labāk par IQ

3×

Radošums (CQ), mērīts ar Torenza testu, trīs reizes labāk paredz bērna panākumus dzīvē nekā IQ.

II. CQ UN EQ JĀTRENĒ APZINĀTI

Piecas radošuma sastāvdaļas

1

Drosme radīt

2

**Neatlaidība
(10 000 stundu
prakse)**

3

**Daudzveidīgs
redzesloks**

4

**Prasme radoši
pārveidot zināšanas**

5

**Darbošanās uz
zināšanu
un spēju robežas**

II. CQ UN EQ JĀTRENĒ APZINĀTI

Kā skolā trenēt EQ?

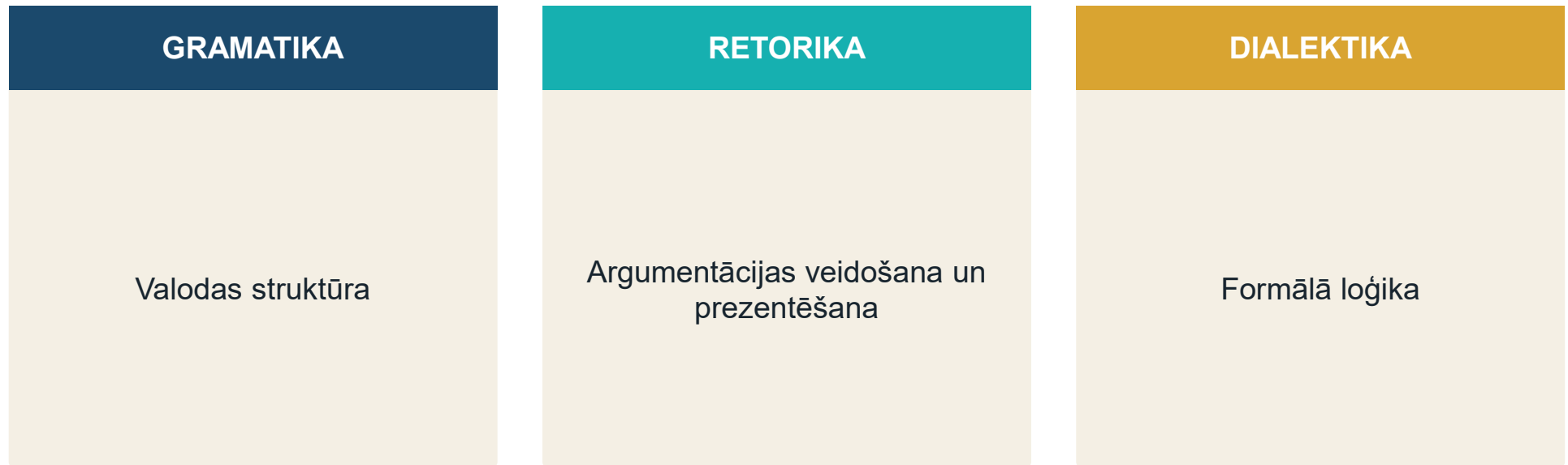
- **RULER pieeja:** Jeila Universitātes Emocionālā intelekta centra metode: emociju atpazīšana, saprašana, nosaukšana, izteikšana un regulēšana.
- **CASEL ietvars:** Piecas pamatprasmes: pašapziņa, pašvadība, sociālā izpratne, attiecību prasmes, atbildīga lēmumu pieņemšana.
- **Lomu spēles un teātra metodes:** Trenē empātiju un spēju ieņemt cita cilvēka skatpunktu (de Bono)
- **Sadarbības projekti:** Grupu darbs, kur jāsaskaņo dažādas vajadzības un viedokļi (de Bono).
- **Refleksijas žurnāls:** Regulāras, vadītas pārrunas un rakstīšana par savām un citu emocijām (de Bono).

Avoti: RULER Approach (Yale Center for Emotional Intelligence); CASEL Program Guide

III. ZINĀŠANAS, TRIVIUMS UN RADOŠĀ DOMĀŠANA

Trivium: klasiskās izglītības pamats

Viduslaiku skolas programmas pamats — pamatprasmes domāšanai, jo pasaule ir neaptverama.

III. ZINĀŠANAS, TRIVIUMS UN RADOŠĀ DOMĀŠANA

No faktu kalšanas uz domāšanas attīstību

Detalizētu
faktu kalšana

Trivium + radoša domāšana + pieredze

Piemēram, mācot Edvarda de Bono metodes radošai domāšanai, praktiskās zināšanas.

MI būs zinošāks un ātrāks faktu ziņā (IQ) — cilvēka priekšrocība ir spēja radoši paskatīties uz lietām un pareizi formulēt jautājumus.

III. ZINĀŠANAS, TRIVIUMS UN RADOŠĀ DOMĀŠANA

Edvarda de Bono metodes

Pasaules vadošā autoritāte radošās un konceptuālās domāšanas jomā — M.D., Ph.D., Rodesa stipendiāts, vairāk nekā 67 grāmatu autors 38 valodās, apmācījis vairāk nekā 500 000 cilvēku.

Sešas domāšanas cepures

Strukturē domāšanas procesu, ļaujot vienā brīdī koncentrēties tikai uz vienu domāšanas veidu.

Uzmanības koncentrēšanas rīki

Palīdz apzināti pāriet no vispārīgā uz atsevišķo un otrādi.

Laterālā (sāņus) domāšana

Jaunas loģikas un negaidītu risinājumu radīšana — “loģika vienmēr skaidra, skatoties atpakaļ”.

IV. MI PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

MI iespējo ikvienam kļūt par uzņēmēju viegli paveicot visu administratīvo daļu

Latvijas uzdevums ir veicināt uzņēmējdarbību — MI to padara lētu un pieejamu ikvienam absolventam.

1

MI veidots produkts un mājaslapa

2

MI atrastas izejvielas un piegādātāji

3

MI radīts mārketinga un komunikācija

4

MI paveikta grāmatvedība un administrēšana

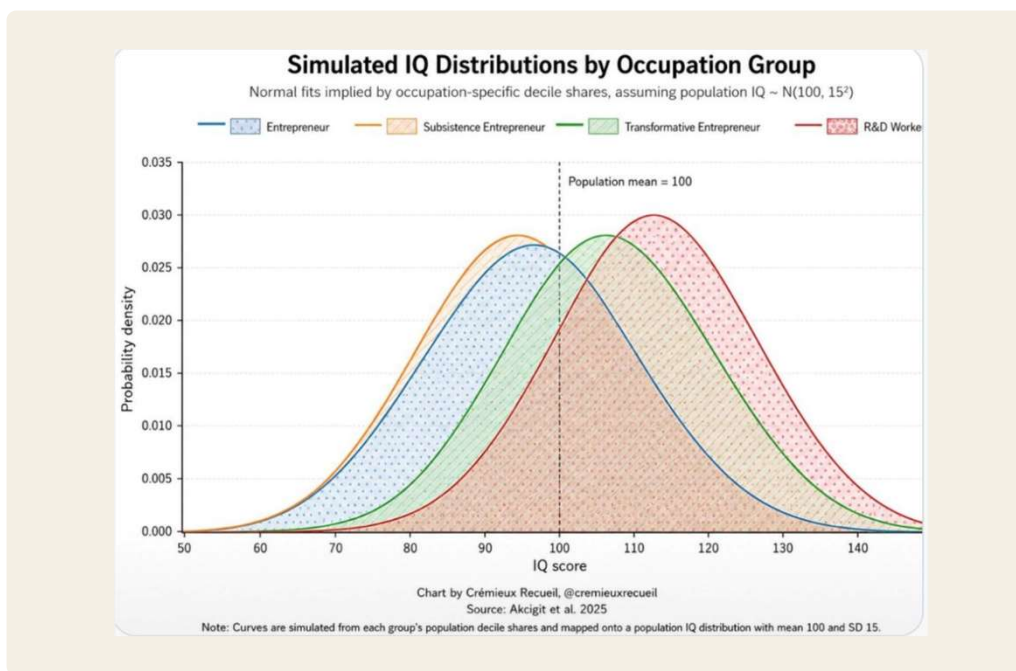
Priekšlikums: viena mācību diena, kurā ikviens audzēknis ar MI palīdzību izveido produktu, uzņēmumu un mārketinga plānu.

Rezultāts: profesionālo skolu absolventi var kļūt par uzņēmējiem jau skolas beigšanas dienā.

IV. MI PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

Uzņēmējiem nav nepieciešams augsts IQ

Tie ir uzņēmēji, nevis zinātnieki.

Avots: Akcigit u.c. (2025); grafiks: Crémieux Recueil (@cremieuxrecueil)

JĀNIS OŠLEJS

IV. MI PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

Vibe coding — jauna pamatprasme

VIBE CODING

Programmēšana sarunvalodā ar MI palīdzību — bez nepieciešamības rakstīt katru koda rindu pašam.

- Nākotnē arvien vairāk profesiju ietvers robotu un automatizētu sistēmu vadīšanu.
- Spēja pārveidot ideju darbojošā programmā kļūs tikpat pamata prasme kā lasītprasme.
- **Priekšlikums: profesionālo skolu absolventiem vibe coding pamati jāapgūst neatkarīgi no specialitātes.**

Termins popularizēts 2025. gadā (Andrej Karpathy); avots: "Vibe coding: programming through conversation with artificial intelligence", arXiv 2506.23253

IV. MI PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

Profskolas priekšrocība, ko MI nevar aizstāt — Pieredze

Profesionālās skolas sniedz unikālu, pieredzē balstītu izglītību — darbnīcas, iekārtas, prakse uzņēmumos.

TEORĒTISKAS ZINĀŠANAS

Pieejamas jebkurā brīdī — MI tās var izskaidrot un atkārtot neierobežoti daudz reižu.

PRAKTISKĀ PIEREDZE

Darbs ar reālām iekārtām, materiāliem un cilvēkiem — grūti aizstājama ar MI.

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS PRIEKŠROCĪBA

KOPSAVILKUMS

Profesionālā izglītība MI laikmetā

- 1 MI laikmetā izšķirošs kļūst CQ un EQ — ne tikai IQ.
- 2 Šīs prasmes jātrenē tikpat apzināti kā jebkuru citu — skolā un profesionālajā izglītībā.
- 3 Pamatzināšanas paliek nepieciešamas, taču to apguves fokuss mainās — no faktu kalšanas uz Trivium un radošo domāšanu.
- 4 Praktiskā pieredze un jaunas prasmes — viegli uzsākama uzņēmējdarbība un viegla automatizācija ar vibe coding — daudzkāršo profesionālās izglītības priekšrocības.

Paldies!

www.radosumapils.lv

Jānis Ošlejs | Profesionālā izglītība Latvijas konkurētspējai | 2026. gada septembris